

Školní pedagogika (2) škola – vymezení pojmu, historický vývoj, funkce

Tomáš Janík

Škola – scholé = prázdeň, tj. volnost, příležitost či možnost věnovat se vlastnímu vzdělávání – čas „ne-dělní“.

V intervalu 'nedělním' se setkávají svobodní příslušníci obce se skutečným poznáváním sebe, světa, s příležitostí věnovat se záležitostem vyššího řádu, které jsou cestou k emancipaci z 'aischolia', povrchního zaujetí a zaneprázdněnosti všednostmi a denním shonem.

(Waletrová et al., 2004, s. 19)

O NEVŠEDNOSTI NEDĚLE A ŠKOLY

Neděle neměla nikdy zevšednět... Neděle měla zůstat nedělí, stejně jako škola měla zůstat školou... Neděle i škola nás mají (mít) k tomu, abychom se vymanili z každodennosti a zabývali se věcmi vyššího řádu...

 Nemůž se,

Život

tě

naučí.

Škola

- Vznik školy, resp. výuky organizované ve školních třídách před 5 tisíci lety na území Mezopotámie a Egypta.
- Klíčový byl objev písma – psaní = složitá dovednost – nebylo snadné se ji běžně naučit, začalo se jí cíleně vyučovat.
- Výuka písma se ukázala jako účinná a efektivní – začaly se zprostředkovávat i další dovednost a znalosti.
- Škola – jedna z nejúspěšnějších institucí kulturních dějin.
- Škola – společenská instituce, jejíž tradiční funkcí je poskytovat vzdělání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů.

FUNKCE ŠKOLY

personalizační

socializační

enkulturační

Škola je místem socializace a enkulturace žáků, podporujícím jejich osobnostní a sociální rozvoj a připravující je na život osobní, pracovní a občanský.

(Průcha, Walterová, Mareš 2003, s. 238)

- Škola: správa a zprostředkování kulturního dědictví.
- Je jedinou relativně systematizovanou formou seznamování členů společnosti s kulturními obsahy.
- Obsahy uspořádány do oborů – vyučovacích předmětů (kurikulum).

„Obecnými cíli vzdělávání jsou zejména:

1. rozvoj **osobnosti** člověka, který bude vybaven **poznávacími a sociálními způsobilostmi**, mravními a duchovními **hodnotami** pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,
2. získávání všeobecného **vzdělání** nebo všeobecného a odborného vzdělání,
3. pochopení a uplatňování **zásad demokracie a právního státu**, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,
4. pochopení a uplatňování **rovnosti žen a mužů** ve společnosti,
5. utváření **vědomí národní a státní příslušnosti a respektu** k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého, poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel, vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním i mezinárodním měřítku,
6. získání a uplatňování **znalostí o životním prostředí a jeho ochraně**, vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví“

(Školský zákon č. 561/2004 Sb., s. 2).

Historie

(vývoj školy)

STAROVĚK – ANTIKA

STŘEDOVĚK

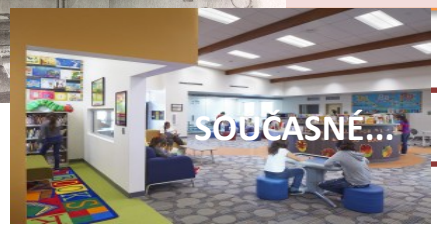
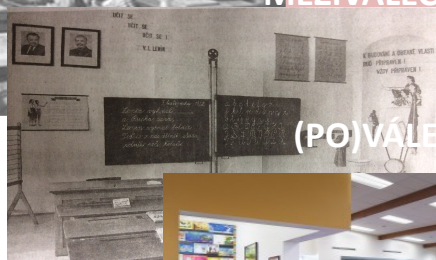
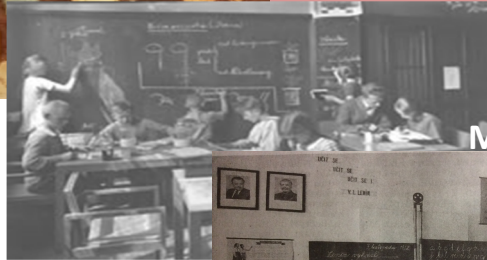
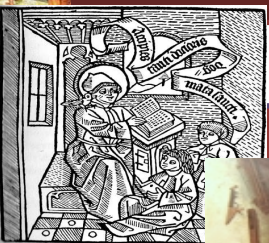
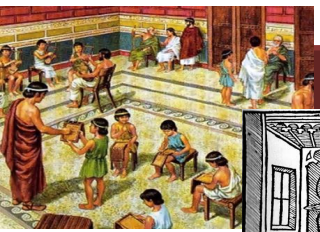
SOVĚTSKÝ...
MODERNÍ...

TRADITIONÁLNÍ...
TRADITIONÁLNÍ...

TRADITIONÁLNÍ...
TRADITIONÁLNÍ...

TRADITIONÁLNÍ...
TRADITIONÁLNÍ...
ČASNÉ...

STAROVĚK – ANTIKA

STŘEDOVĚK

NOVOVĚK – MODERNÍ...

MEZIVÁLEČNÉ...

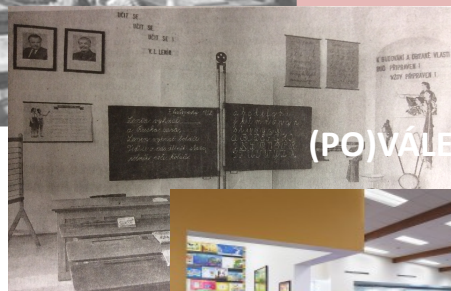
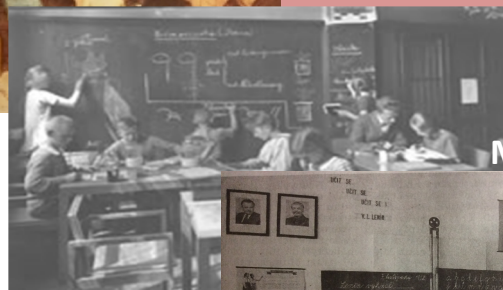
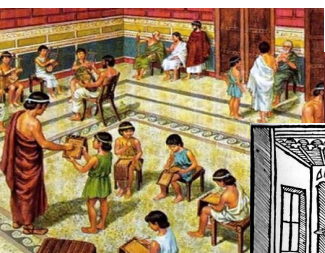
(PO)VÁLEČNÉ...

SÓUCASNÉ...

AGRÁRNÍ
SPOLEČNOST

INDUSTRIÁLNÍ
SPOLEČNOST

INFORMAČNÍ
SPOLEČNOST

STAROVĚK – ANTIKA

STŘEDOVĚK

NOVOVĚK – MODERNÍ...

MEZIVÁLEČNÉ...

(PO)VÁLEČNÉ...

SÓUCASNÉ...

Filosofie

Hospo-
dářství

Církev

Stát

Církev

Filosofie

Stát

Hospodářství

Stát

Církev

Hospo-
dářství

Filosofie

Hospodářství

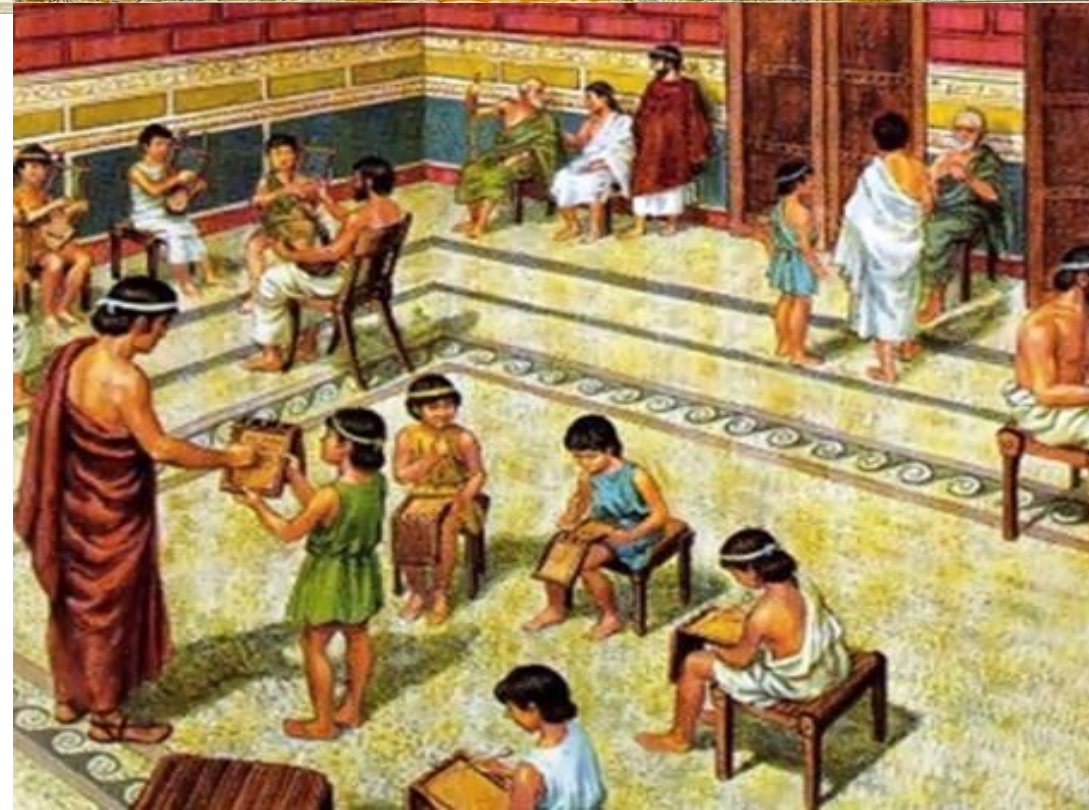
Stát

Věda
(filosofie)

Církev

- Škola dospělých – filosofování a další obory
- Sokrates, Platon, Aristoteles požadují ucelené vzdělání pro všechny svobodné občany – základ veřejného vzdělávání
- Škola pro děti svobodných občanů (vládnoucí vrstva): čtení, psaní, počítání

- Zprostředkování Písma
- Kláštery a klášterní školy – centra vzdělanosti (vzdělávání kleriků)
- Vzdělávání lidu je věcí cechů (řemesla), později i školy (Bürgerschulen) zprostředkovávající znalosti a dovednosti pro obchod – čtení, psaní, počítání
- Vznik univerzit – center vysokého učení (i profesního: kněží, lékaři, právníci – později učitelé jako učení bakaláři či magistři)

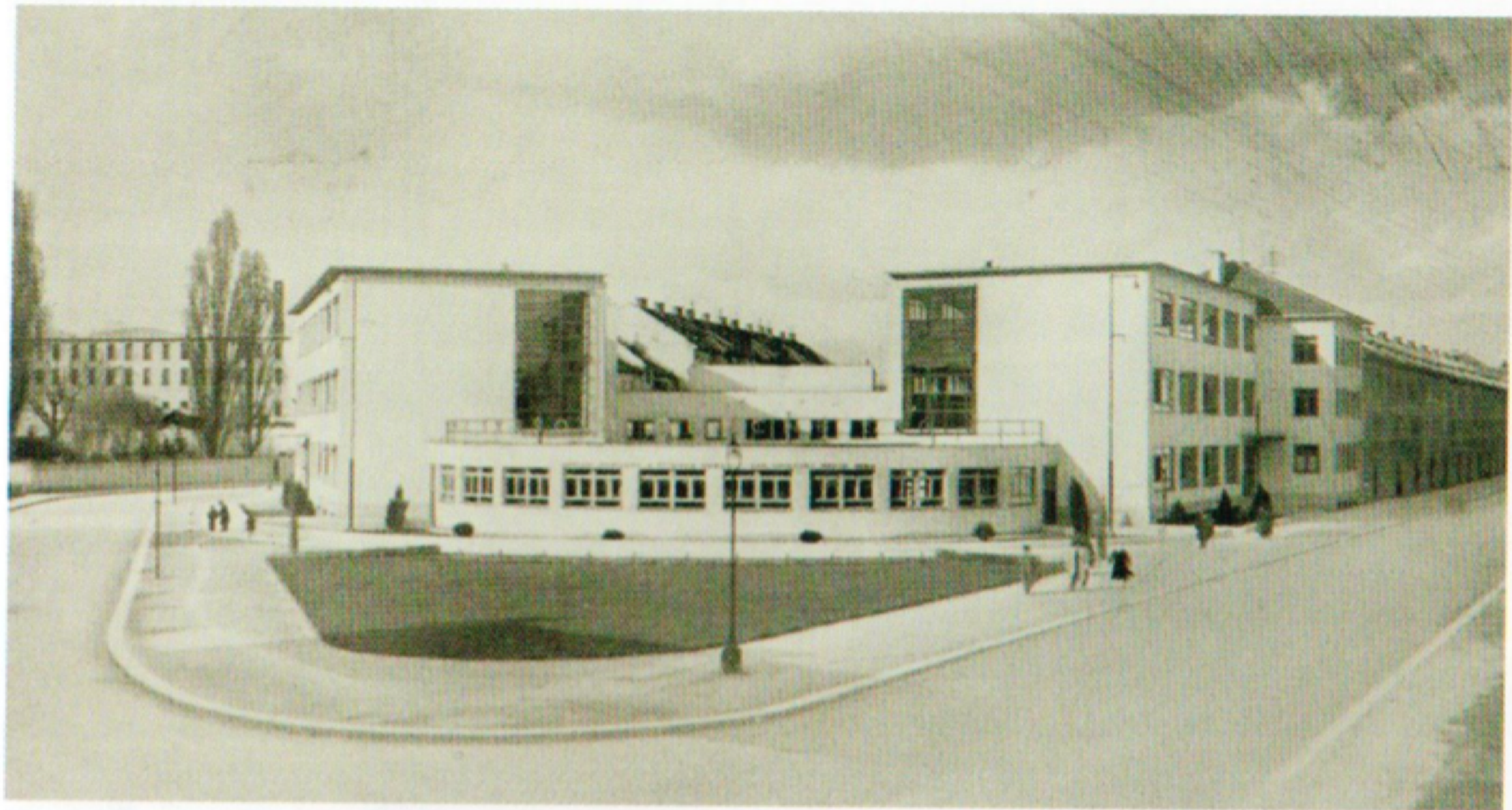

- **Oslabuje vliv církve – osvícenství – do popředí se dostává věda: člověk zkoumá, experimentuje – univerzitní výuka – např. pitvy (nejen praxe, ale i budování teorie rozbořem, tj. analýzou)**
- **Fascinace přírodními vědami a jejich aplikacemi (století páry)**
- **Budování školství jako systému státem (reglementace) – důležité pro vzestup gramotnosti**
- **Školy pro děti lidu – učitel s rákoskou – škola prostředkem disciplinace – autoritativní přístupy**

- **Humanizace školy a vzdělávání jako reakce na předchozí „rákoskovou školu“**
- **Reformní pedagogické hnutí, Nová výchova, pedagogický pragmatismus**
- **Obrat k dítěti – víra v dítě, v jeho tvořivé síly a tvořivost – svoboda a odpovědnost**
- **Aktivní činná škola, projektová výuka, učení objevováním, samoučení**
- **Vynalézá se moderní didaktika**

Brno-Židenice (ul. Kuldova), Tyršova pokusná škola z roku 1932, ar-

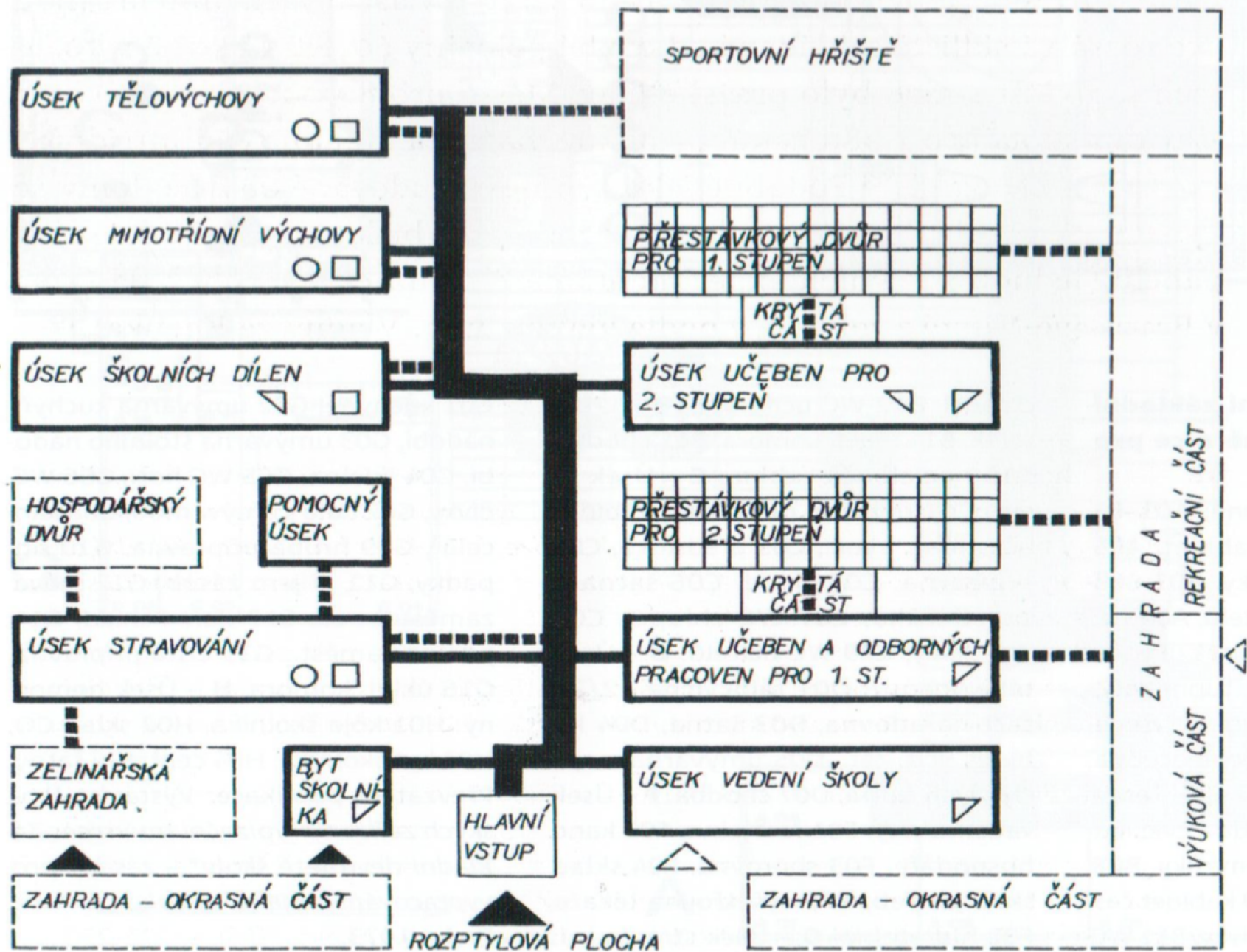

Školní čtvrť

- **Popření výtobytku humanizované, svobodné, aktivní školy z období reformní pedagogiky**
- **Obrat k autoritativnosti, poslušnosti a jednomu světonázoru, omezování autonomie v myšlení a jednání lidí ve škole**
- **Škola jako služebná totalitní ideologie – výchova a vzdělávání jako indoktrinace**
- **Úprava cílů a obsahů vzdělávání i výukových praktik (symboly a rituály ve jménu ideologie)**

Architektonická vizualizace školy doplňující typové plány škol.

Převzato z publikace: *Výstavba školských zařízení. Typizační směrnice „Základní devítileté školy“ – zásady pro vypracování projektové dokumentace*, Praha 1973.

Provozní schéma základní devítileté školy.

Legenda: Úseky se shodným znakem ○ ▽ □ ▽ jsou vhodné pro slučování do společného objektu. Nekryté komunikace jsou značeny přerušovaně. Převzato z publikace: *Výstavba školských zařízení. Typizační směrnice „Základní devítileté školy“ – zásady pro vypracování projektové dokumentace*, Praha 1973.

- **Antiautoritativní naladění jako reakce na období před 1989**
- **Vnitřní proměna školy přispěním angažovaných učitelů**
- **Alternativní školy – návaznost na přerušenou tradici reformní pedagogiky a nové tvořivé přístupy k rozvoji školy**
- **Kobercová „reforma“, proměny uspořádání třídy, počítače a tablety do škol, otevírání školy**

